

Przykłady interwencji w pracy z uczniem niepolskojęzycznym

Wprowadzenie

Nauczyciele często mają trudności z doбором sposobu interwencji w przypadku zaburzenia dyscypliny. Zdarza się, że nawet widząc pierwsze drobne naruszenia zasad i dyscypliny, przemykają na nie oko, licząc, że uczniowie sami wrócą do dobrego rytmu pracy. Niestety zachowania niepożądane, bez odpowiedniej reakcji nauczyciela, zwykle zaczynają pojawiać się częściej i stają się coraz poważniejsze. Ważne, aby nauczyciel potrafił zareagować od razu, był przygotowany i pewny, że wie, co może zrobić. Ważne też, aby wiedział, czego unikać, ponieważ zdarza się, że powtarzane błędne sposoby interwencji utrwalają niepożądaną sytuację.

W ostatnich miesiącach, wśród trudności, z jakimi muszą radzić sobie nauczyciele, coraz częściej pojawiają się sytuacje, w które zaangażowani są uczniowie niepolskojęzyczni. Uczniowie ci, jak wszyscy inni, potrzebują wsparcia ze strony nauczyciela, aby zrozumieć oczekiwania dorosłych oraz nauczyć się określonych zachowań. Ich zadanie jest trudniejsze, ponieważ nie tylko uczą się zachowań oczekiwanych przez nauczycieli w szkole, ale muszą zrozumieć zasady i zwyczaje obowiązujące w nowym miejscu, w którym się znaleźli. Początkowo nie da się uniknąć sytuacji, gdy są traktowani w klasie jako nowi, obcy, inni, co utrudnia im integrację i osiągnięcie poczucia bezpieczeństwa. Kluczowa staje się wtedy rola nauczyciela, który poprzez swoje działania wpływa na pozycję ucznia w klasie i jego proces integracji.

Poniżej prezentujemy listę interwencji rekomendowanych, które pomogą przywrócić lekcji oczekiwany rytm i włączyć uczniów do pracy oraz przykłady interwencji, których należy unikać, ponieważ ich stosowanie wpływa na „naznaczenie uczniów” i nie tylko utrudnia im zmianę zachowania, ale także pogarsza ich pozycję w klasie.

Interwencjom przyjrzymy się na przykładzie pracy z Olegiem, uczniem klasy 6 szkoły podstawowej, który przyjechał z Ukrainy do Polski na początku wojny.

Rekomendowane interwencje „Co robić?”	Nieskuteczne interwencje „Czego nie robić?”
Nauczyciel dał klasie polecenie, a uczniowie powinni wykonywać w tej chwili samodzielnie zadanie w zeszytach. Oleg siedzi w ławce i rozmawia z kolegą. Gdy nauczyciel chce przywołać uwagę Olega, podchodzi do jego ławki. Patrzy na chłopca, na jego zeszyt, kładzie rękę na ławce. Odchodzi dyskretnie, kontrolując, czy chłopiec rozpoczął pracę. Jeśli nie, ponownie podchodzi i kuca przy jego krześle, cicho pytając, czy trzeba mu jakoś pomóc.	Ważne, aby nauczyciel nie przywoływał Olega, stojąc daleko od niego. Należy unikać głośnego wypowiadania imienia ucznia, przywoływania jego uwagi na forum klasy, odrywania uwagi uczniów, którzy zajmują się zadaniem. Nauczyciel nie powinien także stwarzać sytuacji, w której imię Olega zacznie być kojarzone z niewykonywaniem polecenia. Może się okazać, że Oleg będzie uczniem, który częściej niż inni będzie potrzebował wsparcia nauczyciela, jednak zadaniem nauczyciela jest udzielanie tego wsparcia tak, aby w oczach innych uczniów nie był on postrzegany jako uczeń stwarzający problemy, nieuczący się dobrze. Takie postrzeganie Olega przez innych uczniów będzie negatywnie wpływać także na wiarę Olega w to, że może wykonywać zadania i uczestniczyć w lekcjach.
Nauczyciel musi zauważać i doceniać momenty, w których Oleg pracuje zgodnie z oczekiwaniami. Początkowo może być to dla nauczyciela	Nauczyciel nie podkreśla momentów, w których Oleg nie wykonuje zadania.

Rekomendowane interwencje „Co robić?”	Nieskuteczne interwencje „Czego nie robić?”
wyzwaniem, ponieważ takich chwil może być mało, a nauczyciel będzie naturalnie dostrzegać momenty trudne. Ważne jednak, aby skupić się na tych chwilach, w których Oleg dobrze pracuje, nawet jeśli momenty będą krótkie, a czynności proste. Należy podejść i po cichu go pochwalić.	Wielokrotnie powtarzany komunikat typu: „Oleg, pisz!” jest odbierany przez klasę jako krytyka (Oleg nie pisze, pan(i) mu zwraca uwagę, Oleg nie jest dobrym uczniem), co może doprowadzić do utrwalenia stereotypu, że obcokrajowiec nie może być dobrym uczniem i dobrym kolegą. Jednocześnie nie trzeba wypowiadać na głos pochwał. Zadaniem nauczyciela jest docenienie ucznia i pokazanie mu, że nauczyciel widzi oczekiwane zachowanie. Ta kwestia dotyczy nauczyciela i ucznia. Jest okazją do budowania relacji między nimi. Nie ma potrzeby angażowania w to innych uczniów, np. poprzez wypowiadanie pochwały głośno.
Przed lekcją bądź przed konkretnym zadaniem nauczyciel musi zastanowić się, jaki cel lekcji/zadania Oleg jest w stanie zrealizować. Odpowiednio należy przygotować dla niego dodatkowe materiały, np. z tłumacza Google informację, o czym będzie lekcja, listę kilku słów, których ma się nauczyć. Najważniejsze, aby nauczyciel	Szczególnie w początkowym okresie pracy (poprzez początkowy okres rozumiemy zarówno moment, w którym Oleg dochodzi do klasy, jak i moment, w którym nauczyciel rozpoczyna pracę nad zmianą sposobu funkcjonowania ucznia w trakcie lekcji) istotne jest, aby nauczyciel nie kontrolował Olega drobiazgowo. Należy uznać za pewne,

Rekomendowane interwencje „Co robić?”	Nieskuteczne interwencje „Czego nie robić?”
potrafił określić, jaki jest cel aktywności, której wykonanie zleca uczniowi.	że nie będzie on w stanie od razu pracować, jak wszyscy inni uczniowie. Nie oznacza to, że nie będzie to możliwe nigdy. Nauczyciel musi jednak pamiętać o „budowaniu rusztowania”, unikać natomiast wyznaczania Olegowi wielu zadań, aby koniecznie pracował. Przykładowo, przepisywanie z tablicy wszystkiego, szczególnie wtedy, gdy poziom znajomości języka polskiego u Olega nie jest jeszcze dobry, może okazać się frustrujący i prowadzić do zniechęcenia, a w dalszej kolejności odmowy wykonywania innych zadań.
Nauczyciel powinien zauważać obecność Olega na lekcji i, planując różne aktywności, zastanowić się, jak umożliwić Olegowi wzięcie w nich udziału. Powinien znaleźć taką formułę, która zapewni Olegowi poczucie bezpieczeństwa i czas na przygotowanie, uwzględnić trudności Olega z zabieraniem głosu na forum czy szybkim znalezieniem pomysłu na wypowiedź. Przykładowo, gdy wszystkie dzieci po kolei coś czytają/robią/mówią, nauczyciel proponuje Olegowi, aby: • zapisał wynik na kartce, a ktoś odczyta ten zapis,	Zdarza się, że nauczyciele, nie chcąc stawiać uczniów niepolskojęzycznych w niekomfortowej sytuacji, omijają ich i nie proszą o wykonanie tego samego zadania, co pozostałych uczniów. Takie podejście w negatywny sposób naznacza tych uczniów i pokazuje zarówno im samym, jak i reszcie klasy, że nie radzą sobie tak, jak powinni. Ważne, aby nie omijać Olega, gdy każdy uczeń ma zabrać głos w rundzie, ale też aby nie oczekiwać, że zrobi to samo i tak samo jak wszyscy.

Rekomendowane interwencje „Co robić?”	Nieskuteczne interwencje „Czego nie robić?”
• kiwnął głową, • uniósł kciuk. Warto, aby czasem zaproponowała taki sposób uczestnictwa innym uczniom i tym samym zmniejszyła szansę zbytniego zwracania uwagi na Olega.	
Zdarza się, że nauczyciel nie ma możliwości wcześniej przygotować specjalnego zadania dla Olega. Wtedy warto na bieżąco zastanowić się, co mógłby on zrobić np. w czasie, gdy uczniowie odpowiadają w zeszycie na pytanie, a nauczyciel wie, że będzie to za trudne dla Olega. Może wtedy wyznaczyć Olegowi zadanie innego typu, np. wymagające rysowania. Może też poprosić go o pomoc, angażując w jakieś pożyteczne działanie i tworząc okazję do budowania pozytywnej relacji.	Ważne, aby nauczyciel unikał zarówno sytuacji, w których Oleg musi wykonywać dokładnie to, co inni uczniowie, choć znacznie przewyższa to jego możliwości, jak i takich, w których Oleg nie wykonuje żadnego zadania, ponieważ nauczyciel obawia się postawienia go w niekomfortowej sytuacji. Uczenie się zakłada wychodzenie ze strefy komfortu i zadaniem nauczycieli jest wspieranie uczniów w tym procesie. Ważne, aby zapewniać im poczucie bezpieczeństwa, ale jednocześnie stawiać przed nimi wyzwania i jasno egzekwować oczekiwania (pamiętając, że stawiamy każdemu uczniowi takie oczekiwania, jakie uważamy, że ma możliwość spełnić). Przykładowo: nauczyciel rozumie, że Oleg może mieć kłopot z płynną wypowiedzią na forum czy napisaniem długiego tekstu, ale będzie egzekwować posiadanie potrzebnych do lekcji materiałów, ponieważ sprawdził,

Rekomendowane interwencje „Co robić?”	Nieskuteczne interwencje „Czego nie robić?”
	że Oleg ma możliwość zakupienia zeszytów i innych przyborów i wie, gdzie w szkole może je przechowywać.
Warto dbać o pozalekcyjny kontakt z Olegiem, nawet bardzo krótki (na boisku, w korytarzu, w sali w czasie przerwy). Nauczyciel ma wiele obowiązków i przechodząc z jednej sali do drugiej może być nie tylko zmęczony, ale też zastanawiać się już nad kolejną lekcją. Jednakże drobne gesty czy słowa pokażą Olegowi, że nauczyciel troszczy się o niego, że, skoro znajduje czas, by „zaczepić” go bez powodu, widzi w nim nie tylko ucznia, ale też ważną osobę.	Bardzo ważne, aby unikać sytuacji, w których nauczyciel rozmawia z Olegiem tylko o poprawie zachowania i trudnościach we wspólnej pracy. Oczywiście nauczycielowi zależy na tej poprawie i nad nią pracuje, jednak, aby była ona możliwa, muszą między nauczycielem a Olegiem istnieć pozytywne relacje.

Planując pracę nad pozytywnymi relacjami z Olegiem, warto, aby nauczyciel zadawał sobie pytania, które pozwolą mu lepiej zrozumieć ucznia i spojrzeć na niego z innej perspektywy. Przykładowe pytania:

- Jakie są mocne strony Olega?
- Ile uczniów rozumie w tym momencie?
- Jaki może być następny osiągalny dla Olega krok?
- Jakie są ustalenia dotyczące ocen? Jak wykorzystywać ocenianie kształtujące w pracy z Olegiem?